

VEGYESEK.

Kitüntetett tanítók. Két érdemes tanító részesült e hó 3-án legfelsőbb kitüntetésben. *Bazilich* Márton fehéregyházi és *Felszer* József görbendi tanítónak a népnevelés és népoktatás terén szerzett érdemeik elismerésül a király a koronás ezüst érdemkeresztet adományozta.

Kossuth-szobor Kecskeméten. A «híros város» lelkes lakossága már ötezer forintot felül gyűjtött Kossuthnak Kecskeméten felállítandó szobrára. Ezt az összeget azonban még nagyobbra akarják növelni, hogy a szobor méltó legyen a megdicsőülthöz és a városhoz. Most Szent-István napján nagyszabású népünnepet rendeznek a magasztos czélra. Különösen ki kell emelnünk, hogy ugy a szobor létesítésének mint ezen ünnepély rendezésének élén a polgármester, Kada Elek áll s mellette a kormánypárt elnöke, dr. Szeless József és a függetlenségi párt elnöke, Szappanos István. Tehát a kecskeméti pártkülönbség nélkül buzgólkodnak a nemes ügyben.

Falb Rudolf Andrée útjáról. Falb, a népszerű vihar-próféta, érdekes nyilatkozatokat tett egy német újságíró előtt Andrée északsarki útjáról. Az ő nézete szerint az északi sarkot csak kormányozható léghajóval lehetne elérni s csak egy ilyen módon eszközölt ekspedíciótól várhatnánk pontos ismeretést a föld ez ismeretlen része felől. Andrée ki van téve annak, hogy ha véletlenül el is éri léghajójával az északi sarkot, alkalmas szelek hiánya miatt el lesz zárva előle a visszatérés útja. Nem valószínű, hogy vannak olyan légáramok, a melyek egyenesen az északi sark felé vonulnak, de némi alapja lehet annak a föltevésnek, hogy a sarkot széles ivben légáramlatok veszik körül. Valószínű az is, hogy a sarkon nem vízszintes, de függőleges irányúak a légáramlatok. Andrée nagy nehézségbe fog kerülni, ha esetleg eléri az északi sarkot, hogy ezt minden kétségen kívül meg is állapítsa, mert itt a delejtű a magnetikus változások miatt felmondja a szolgálatot; csupán a nap állásából számíthatja ki, hogy elérte-e az északi sarkot. Andrée-ról, ha sikerül visszatérnie, a legjobb esetben azt fogják tartani, hogy egy mértéktelenségre megközelítette az északi sarkot. Valaki az Andrée tapasztalatai alapján ismét meg fogja talán kísérteni a sark elérését s róla majd azt fogják mondani, hogy már csak egy félmértéktelenségre volt a czéltől. De csak a kormányozható léghajón utazó érheti el, hogy azt mondják felőle: Ez csakugyan már volt az északi sarkon!

IRODALOM.

A Szépirodalmi Könyvtár új kötetei. A Franklin-Társulat Szépirodalmi könyvtárának kötetei örvendetesen gyarapodnak. A hazai és külföldi elbeszélő-irodalom e válogatott gyűjteményében újabb két olyan mű jelent meg, mely számot tarthat a mihamarabb való elterjedésére. Az egyik ifj. Ábrányi Kornél egy már jól ismert regényének új kiadása; „Melyik erősebb?” a czíme és a magyar társadalmi regények javához tartozik; a másik Drachmann Holger. Tengeri és tengerparti történetek cz. munkája, melyet dr. Baján Miksa fordított. Drachmann a dán irodalom sokoldalú kitűnősége. A kötetben 16 kisebb elbeszélést és rajzot találunk, ama mesteri apróságok közül, melyek a halászok, a tengerészek életéből és küzdelmeiből vett történeteket oly művészettel állítják az olvasó elé. A könyvek ára, mint a Szépirodalmi Könyvtár minden kötetéé, szürke vászon kötésben 1—1 frt.

Szerkesztői telefon.

Tek. Bellaágh A. tanár urnak. Nagy köszönettel vettük, a szíves érdeklődést kérjük továbbra is. — **Kohn Vilmos, N.-Kanizsa.** Rajzai nagyon kezdetlegesek. Aztán az ilyen dolgokat mind külön papírra, tussal kell rajzolni. — **Oláh Gábor.** Félretettük. — **Nagy György.** Az óda tetemes simitással tán jönni fog az őszszel. Az elbeszélést szívesen közölnék, ha a második felét, a legációba indulástól, illetve, a megérkezéstől kezdve újra és figyelmesebben megírná. Ez a rész nagyon is pongyola, el van sietve és a vén diák kalandjai nem elég érdekesek. Próbálja meg. — **Désiré. Ó-Moraviczka.** Hogy illeti meg? Nos hát írjon maga nekünk egy percz alatt kilenczven szót. — **Tek. Gál Kálmán tanár urnak.** A legnagyobb örömmel és köszönettel. — **Frankl G. k. a.** Leányok részére irt magyar irodalom-történet és olvasókönyv ép a napokban fogja elhagyni a sajtót. Írta Horváth Cyrill. Kiadja az „Athenaeum” r. t. (Fereneczek tere). A két kötet ára 2 frt s a kiadónál megrendelhető. Két éves érettségi tanfolyam felsőbb leányiskolával kapcsolatban a belvárosi (Lipót-utcai) felső leányiskolában van; kérdezősködni Iahóthy Sándor igazgatónál lehet. — **Z. F.** Biztosíthatjuk, a stiglicz nem kakadú. — **Sz. F.** Ön egy hosszú értekezést küld közlésre s azt bizonyítja, hogy van Isten. Azt hiszi akad a mi olvasóink közt olyan, a kinek ezt bizonyítani kellene? Aztán higgye el, az atheistának nem érvek kelnek, hanem valami más. „Nagy fenn köpnek”, mondja Pázmán, míg jól mén a dolguk; de bezzeg ha szorul a kapeza, kiabálnak utána. — **N. N.** Már megint! Nos hát ha minden áron kritikát akar, íme: Versét a szerkesztő kutyája megszagoita. Azóta nem láttuk többé. Világszerte körözk. — *Lapunk olvasóit általán kérjük hogy az előfizetésre, a lapnak hovaküldésére vonatkozó dolgokban ne hozzánk, hanem egyenesen a kiadóhivatalhoz (VI. kerület Teréz-körút 23. szám) forduljanak.*

«Kosmos» müintézet nyomása. Budapest, VI., Aradi-utca 8.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt
A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVA.

Előfizetési árak:		SZERKESZTI:	SZERKESZTŐSÉG:
Egész évre	4 frt.	Dr. RUPP KORNÉL	Budapest, IX., Soroksári-utca 31.
Fél évre	2 frt.	főgymnasiumi tanár.	KIADÓHIVATAL:
Negyed évre	1 frt.		Budapest, VI., Teréz-körút 23. sz.
Megjelenik minden vasárnap.		Kiadja a „Kosmos” müintézet, kő- és könyvnyomda és hírlapkiadó részv.-társ.	KÉZIRATOKAT nem adunk vissza.

Jókai és az iskola.

Minden művelt ember meg szokta becsülni azt a tanítézetet, melyben kiképeztetését nyerte. Széchenyiről, «a legnagyobb magyar»-ról pedig még azt is följegyezte a hagyomány, hogy meglelt férfikorában mindig levette kalapját, ha azon iskola előtt ment el, melynek egykor növendéke volt.

Több adatunk van rá, hogy «a legnagyobb magyar regényíró» is mindig kegyelettel, hálával és a szeretet melegével szokott visszaemlékezni iskoláira. Ez különben oly természetes is, hisz férfikorunk kedves emlékeinek gyökerei rendszerint az iskolába nyulnak vissza. Önök, kik most az élet virágkorát élék, kik még a tanítézet falain belül tartózkodnak — ezt még nem értik, mert még nem tapasztalták; mi azonban, kik már visszatekinthetünk a tanulókorra: szívesen keresgélünk olyan ifjúkori emlékeink között, melyeken még mindig jól esik az elmerengés.

E tekintetben, ugy látszik, mindnyájan egy ugyanazon lélektani törvénynek vagyunk alávetve s az se tagadható el, hogy első sorban minden ember az iskolának köszöni azt a szellemi kincsét, a mivel bír. Ezt legjobban mi tudjuk megítélni, mi, a kik látjuk önöket az iskolába lépni, mint kis gyermekeket és látjuk távozni, mint érett fiatalembereket. Lehetetlen tehát, hogy az igazán tanult ember hálát ne érezzen azok iránt, kiktől csak jót tanult s hogy ne becsülje meg azt a helyet, hol ifjú éveit tölté! — Jókai, a mellett, hogy szeretettel emlékszik meg oktatóiról, büszkén vallja magát a pápai collegium tanítványának, hol az önképzőkörben jutalmat nyert, s a hol 17 éves korában a «Zsidó fiu» czimű drámáját írta, melylyel akadémiai koszoruért pályázott. Ezt ugyan nem nyerte el, de az akadémiai dicsé-

ret, mely neki már oly ifju korban kijutott, bizonyára buzdításul szolgált, sőt talán döntő befolyással is volt arra, hogy később világhírű író legyen belőle. Ez 1843. márczius 8-ikán történt s innen számítjuk Jókai irodalmi munkálkodását, melyet 50 évig folytatott.

Jókait a kegyeleten és hálán kívül még a szeretet melege is fűzi emlékei közt a pápai iskolához. Itt ismerkedett meg és itt élt együtt legkedvesebb ifjúkori barátjával, Petőfi Sándorral, a ki a most említett pályamunkát tisztázta le neki, s a kihez később is, Petőfinek 1849-ben bekövetkezett haláláig, őszinte baráti kötelék füzé, bebizonyítva azt, hogy az iskolában kötött barátságot kivisszük az életbe is.

Két ilyen nagy szellem találkozása és barátságja nem maradhatott következmény nélkül. Egymást buzdítva gazdagították irodalmunkat jeles műveikkel, együtt szerkesztettek lapot, mindaddig, míg Petőfi föl nem köti a kardot, hogy a haza védelmére siessen. Petőfi baráti vonzalmát Jókai iránt az a költemény is tanúsítja, melyben esodálatos sugallat folytán mintegy belát a jövőbe és megjósolja azt, a mi csak később, évek multán fog bekövetkezni, hogy holta után a nemzet szobrot fog emelni halhatatlan emlékének, de Jókai tul fogja őt élni s könyei hullanak majd a babérra, melyre a halott már nem büszkélkedhetik. . . . És ez a barátság a két költő között az iskolában keletkezett!

Talán ez is volt egyik oka annak, hogy Jókai később is oly sokszor visszatér az iskola falai közé és jeleneteket szó műveibe az iskolai élet világából. Sőt van két elbeszélése, melyeknek tárgya teljesen a deákéletből van merítve s a melyeket az ifjuság oly nagy élvezettel szokott olvasgatni.

Az egyik «A peregrinus» című, melyben a költő mint kis deák szerepel és elmeséli egy rossz tanuló élettörténetét. Nagy János, ez volt az illető neve, semmit se tanult s egy vizsgálat alkalmával, midőn felelnie kellett volna, azt a baklövést követte el, hogy a latin «sum» ige 2-ik személye, vagyis az «es» helyett «sus»-t mondott, mire az egész jelenlevő gyülekezet hahotában tört ki. Önök közül azok, kik tanultak vagy tanulnak latinul, jól tudják, hogy milyen hallatlanul komiksu és csodálatos dolog az, ha valaki azt mondja «es» helyett, hogy «sus»!

Ez a «sus» lett Nagy János fáuma egész életére. A pajkos deákság, mely mindig hajlandó a tréfára és iskolai csufnevek osztogatására, elnevezte őt «sus bácsi»-nak, s midőn e miatt kedvét veszítve, később ott hagyta a tanintézetet, a csufnév folyton kísérte őt s ez annyira elkésérté, hogy sehoh se volt többé maradása; elzüllött egészen s végre peregrinus vagyis csavargó lett belőle.

Időközönkint meg-megjelent a collegiumban és fölkereste régi tanárát, ki mindig ellátta egy-egy öltözet ruhával és beszerezte valahová, hogy tisztességes megélhetést biztosítson neki. Így ment ez éveken át, de a peregrinusnak nem volt sehohse nyugta, s mihelyt valaki sus bácsinak szólította, rögtön bucsut vett a kapuféltől és folytatta a csavargó életet. Egy ízben már mint felnőtt ember ismét bevetődött a collegiumba, de midőn a deákság a szokott pajkos módon gunyolni kezdte, dühében rájuk akarta dönteni az iskola kapuját. Ekkor toppant eléje régi tanára, ki kemény szavával azonnal lecsöndesíti és örökre kitiltja a városból. És a peregrinus nem merete megszegni hajdani tanára parancsát; könnyezve távozott a városból, hol nem fordult meg többé soha.

Husz év múlva Jókai ismét találkozott vele egy téli utazása alkalmával. Ráismert, megszólította s ekkor tudta meg tőle, hogy a szerencsétlen elzüllött ember irótollak metszéséből tengeti életét. Arra a kérdésre, hogy mikor látta legutóbb hajdani professzor uramat? azt felelte, hogy a mióta a tanár ur megtiltotta neki, hogy abba a városba visszatérjen, nem merete ott magát mutatni többé. «De, tevé hozzá ravaszul, most meg fogom őt tréfálni. Más városba tették át professzornak és onnan nem tiltott ki; hogy fog majd szidni, ha meglepem!» Azzal előkeresett gunyájából egy csomag szépen megmetszett hollótollat és gyönyörködve mondá: «Ezt neki gyűjtöttem össze; tudom, hogy nagyon szeret hollótollal írni! De hogy le fog az engem majd hordani, ha meglát».

— Ön úgy tesz, mondá neki Jókai, mintha örülne annak a szidásnak, a mit kapni fog tőle.

A peregrinus elkomorodva felelt: «Lássá ön, ez az egyetlen ember a világon, a ki úgy szól hozzám mindig, mint emberhez; az igaz, hogy szid, fedd, dorgál: de nem csufol, mint mások! . . .»

Ezzel tovább sietett az uton. Szegény peregrinusnak azonban utolsó vágyát sem teljesíté a sors. Nem láthatta többé hajdani jó professorát, mert reggelre megfagyott az ország-uton! . . .

Eddig tart az elbeszélés, melyből önök kettős tanulságot merithetnek: Ne gunyolják, ne bántsák azon tanulóitársikat se, kik talán gyöngye tehetségük miatt nem mutathatnak föl valami nagy eredményt a tanulásban. Általában az iskolai falak közt szokásos csufnevekkel nem kell soha a végletekig zaklatni valakit, különösen pedig nem kell kivinni az életbe, mert a mint ez a kis történet mutatja, a kezdetben tréfás csufolódás utóbb egy egész életet tehet semmivé. — Másodszor pedig láthatják önök, hogy a mindenkitől üldözött, kiesufolt semmire nem becsült és elzüllött szegény peregrinus, a volt rossz deák: csupán egy ember iránt érzett a világon tiszteletet, a régi professzora iránt, ki igaz ugyan, hogy sokat pírongatta őt, de nem gunyolta soha és mindig úgy szólt hozzá, mint emberhez szokás.

. . . Mert sohase higyjék, hogy az az önök jóbarátja, ki elnézi hibáikat és megdicséri, ha nem szolgáltak is rá; — az a jóakarójuk, a ki oktatja, feddi és javítja önöket, hogy így tökéletesedjenek.

Ezt mondja önöknek Jókai «A peregrinus» történetében.

Még egy elbeszéléshez vesz tárgyat nagy írónk az iskola világából, ennek pedig «A nagy-enyedi két füzfa» a címe. Fősti benne a kurucz-labancz korszakot, mikor Enyed is annyira zaklatásnak volt kitéve a kóborló csapatok részéről. Majd az egyik, majd a másik hajtottá be rája a sarcot, úgy, hogy a város már-már koldusbotra jutott. Ez időtájt 700 tanulója volt az enyedi iskolának, kik mind belaktak a collegiumban, melynek a nagy tudományu Tordai Szabó Gerzson uram, a hires physikus volt az igazgatója. A rector ur ugyan csak szigorú rendet tartott a belakó ifjak közt és ügyelt rá, hogy azok ki ne menjenek s valami oktan bajba ne keveredjenek a háborus világban. De azért nem akadályozhatta meg, hogy a tanulók meg ne tudják azokat a garázdaságokat, miket a részeg labanczok el-

követtek a környéken. Ugy, hogy midőn a két labanczkapitány: Trajzigfritz és Borembukk ismét megjelent Enyed falai előtt és iszonyuan fölesigázott sarcot vetett ki a városra, lángot vetett a deákok szívében az ifju vér: «Nem hagyjuk nagunkat, nem hagyjuk a várost!» kiabálták lelkesülten és másnap reggel a chemiai leczkén azt vette észre nagy tiszteletű Szabó Gerzson uram, hogy tanítványai kardokkal, kopják- és dárdákkal fölfegyverkezve jelennek meg a laboratoriumban és hallani se akarnak egyébről, mint hogy őket professzoraik a labanczok ellen vezessék.

Szabó Gerzson uram meg volt lepetve és csendesíteni igyekvők a harczágyó fiatalágot, hogy hát a nemes város védelme a czéhek meg a polgárság feladata, az ifjuság pedig fegyver helyett könyvet fogjon a kezébe s így tovább. Ámde mindez nem használt, az ifjuság harczágya nem ismert többé határt. A rector ur ekkor elővette hatalmát és így mondá ki rájuk a sentenciát:

— Most pedig parancsolom nektek fiúk, hogy e perczen lerakjatok minden fegyvert kezeitekből; mert a ki ellenkezőleg cselekszik, az e pillanatban kitiltatik a collegium kebeléből és soha annak ez életben tagja többé nem leend! . . . Pedellus, huzza meg a repedt harangot!

Ezt a repedt harangot olyankor volt szokás meghuzatni, midőn valakit kiesaptak az intézetből.

A rector szavait mély csend követé, melyet csak a repedt harang recsegő kongása szakított félbe. Az ifjak, kik képesek lettek volna náluknál hatszorta nagyobb sereggel megküdeni, szeretett tanáruk szavára szép csendesen lerakták fegyvereiket, helyükre ültek és elöverték könyveiket. A nagy tiszteletű ur pedig magyarázott nekik tovább egész a csengetésig, mintha semmi se történt volna. Az elszedett kardokat és dárdákat szekerre rakva, elzarátá a templomi kriptába, hogy hozzájuk se lehesen férni.

Éjszaka azonban a deákok magukhoz térve az ijedségből, melyet a rector szavai okoztak bennök, újra összebeszélének és mivel fegyvereik elszedettek, másnap korán reggel kimentek a Maros partjára, ott jó füzfákat találván, azokról vágott magának kiki egy husángot s azokat a toga alá rejtve, észrevétlenül beszállították a collegiumba. Gondolták, hogy ez is jó fegyver, ha hozzáértő ember fogja a végét.

Másnap egy deputáció járult a város részéről a réten tanyázó labanczok elé. A küldöttség azonban, melynek a collegiumi rector is egyik tagja volt, durva fogadtatásban része-

sült és a labanczok beözönlének a városba, hogy azt kirabolják. Borembukk, a mézszáros-legényből lett labancz alvezér pedig még azt az istentelenséget is elkövette, hogy a collegium előtti téren nevetséges iszonyattal fölkapaszkodott az agg professzor hátára és általa czipelteni akará magát. A mint a tanuló ifjuság meglátta tisztességben megszüült tanárának illetén alávaló meggyalázását: oly nemes haragra gyult, hogy néhány percz alatt kifeszíté a kaput s a füzfabotokkal fölfegyverkezve kirohant a labanczokra.

Bezzeg lett erre galiba. A rendetlen csürhe had elvesztette az esztét s a helyett, hogy védte volna magát, futásnak eredt. A deákok s a neki bátorodott polgárság pedig utána; csak úgy pufogott hátukon a füzfabot. A derék fiatalás annyira kitett magáért, hogy egy óra mulva minden labancz ki volt verve a városból. A két legerősebb deák pedig, kik a labancz kapitányokat teríték le a városon kívül és megszabadíták elhurezolt öreg tanárukat: letüzé véres botját a Maros partjára és e két füzfahusángból lett az a két hatalmas füzfa, melyet még ma is büszkén mutogatnak az enyedi diákok! . . .

Ez az enyedi két füzfa története.

De már most lássuk, mit tanít a mese? Ennek is kettős alapeszméje van: Bebizonyítása annak, hogy a magyar tanuló ifjuság tiszteli tanárait és engedelmeskedik nekik, azután meg hogy a hazaszeretet már az iskolai padok közt is fölébred a magyar tanulók szívében.

Ez az eset kétszáz évvel ezelőtt történt ugyan, de nem ismétlődött-e 1848-ban oly módon hatványozódva, hogy egyes iskolákból egész osztályok álltak be honvédeknek tanáraikkal?! . . . Azt mondják, hogy Jókai itt is ideálisnak festi a magyar fiatalágot. A költő bölesen cselekszi ezt, mert minket mindnyájunkat valóban ideális, eszményi szeretet füz ehhez a hazához. Ide köt a hant, melyet szeretteink koporsójára dobunk; ide köt a göröngy, melyet őseink vére áztatott; ide kötnek azok a csoutok, melyek lábaink alatt porladoznak! . . . A mely nemzet nem bir fölemelkedni hazaszeretetében az eszményiség magaslatára, az nem nemzet többé, hanem hazátlan embertömeg! Mi pedig még tudunk lelkesedni az eszméért, mi nem tagadjuk meg apáink hazaszeretétét és nem vagyunk kores ivadékaik az ősöknek. Mert ha még egyszer végig harsogna a hazán a rettenetes szó, hogy a haza veszélyben van: bizonyos, hogy nemesak tanáraink fognának fegyvert, hanem ott lenne fiatalágunk is, ott lennének körülöttünk önök is, kik tőlünk tanulják a hazaszeretetet! . . .

Jókai 50 éves írói jubileumának országos ünnepén megjelent a nagy költő előtt a magyar tanuló ifjuság küldöttsége is, hogy jókívánatát tolmácsolja. Jókai ez alkalommal oly szívhez szóló szavakat intézett a magyar tanulókhöz, melyek megérdemlik, hogy jól emlékezetükbe véssék és kövessék, mint a hazaszeretet tizparancsolatját. A költő szóról-szóra ezeket mondá:

«Legyetek üdvözölve, hazám reménye, ifju magyarok!

Öt évtized alatt ugyanannyi új nemzedéket láttam magam előtt felsarjadzani. Mert tíz év alatt bizony megvénülünk. Mind a régi pálmakerdő lett az új gensből. Te is az fogsz lenni, legifjabb nemzedék.

Vedd a munkát komolyan s az életet derültnek. Ne pazarold el, de ne is tagadd meg érzéseidet. Tanulj a külföld tudományából, de ne utánozd az idegent. Hagyd el a régiek hibáit; de tartsd meg az ősi erényeket. Ne „arany fiatalsága”, de aczél fiatalsága légy nemzedeknek.

A jövő terhe vállaidon fekszik: légy erős, légy törhetetlen, hogy azt diadalmasan elviselhesd.

Mi egy szabad hazát adunk nektek örökségbe s a más világról is eljövünk számon kérni, hogy tartottátok fenn a magyarok hazáját. Isten vezéreljen minden pályátokon.

Dr. Sárffi Aladár.

A rétségek fia.

(33)

— TRELLE FERENCZ ifjúsági regénye. —

Pál azonnal engedelmeskedett, Puck pedig a cserjés szélére ment, levetette magát a földre és kifelé esüszott, majd az indián szemei elől egy kisdud halomtól fődözve nagy gyorsasággal ama hely tájára

futott, hol az angol kocsija a cserjés felé bekanyarodott. — Itt azután eltűnt övéi elől, kik izgatottan néztek utána. Pál a megnyergelt Villám hátán leste

az alkalmat. Sir Reginald azonban rá sem hederített a künn végbemenő eseményekre: boszús arcczal üldögélt a koesi mellett, vele szintoly hallgatag szolgája, Fred.

A kik feszült figyelemmel kandikáltak ki a rétségre, most megpillanthaták az indiánt. Látszólag gondtalanul ügetett előre. Pucknak nyoma sem látszott. Mentül jobban közeledett az indián ama helyhez, hol Sir Reginald kocsija addigi irányától eltért, annál jobban nőtt a nézők izgatottsága.

A vad megállította lovát és arczát a cserjés felé fordította hol a szökevények lappangtak. Ugy látszik ama helyre érkezett, hol a koesi irányát megváltoztatta. Bár lövés távolán kívül esett, a trapper önkénytelenül fölemelte puskáját. Minden szem lázas feszültséggel szegeződött a vörösbőrű harczosra.

Most, most . . . az ember hanyatt-homlok bukfenchezett le lováról a fübe, csupán paripáját lehetett még látni.

— Megcsipte őt az aranyos fiu! ujjongott a trapper. Előre Pál, segíts neki, de tartsd keszenlétben a puskát. — És az ifju kiszárgult a Villám hátán.

— Engemucs'ese, fogadkozott Walker, ez aztán a rétségi harczos.

— Talpig ember a kis gentleman, kaczagott Bill Stone, ismerem őt, igazi javasember.

Pál előreszegzett puskával markában egykettőre elérte azon helyet, hol az indián eltűnt.

— Puck! kiálta.

— Itt vagyok, fiu, hangzott a válasz és a törpe fölemelkedett a füből. — Jöszte! Pál odalovagolt és maga előtt látta a földön a lassoval megkötözött indiánt.

— Elfogtam az ostobát, nevetett Puck; még fiatal harczos, nem gondolt rá, hogy a javas ember örökődik a rétségen.

Bámulatraméltó ügyességgel rejtőzködött el Puck a fübén, épen ott, hol a koesi jobbra fordult. Mikor az indián — mint azt Puck előre látta — az új irány felé tekintett és hátat fordított neki, kiröppent czélt nem tévesztő lasso-ja és a vadat földre rántotta. Mielőtt a váratlanul meglepett harczos még csak egy tagját is mozdíthatta volna, Puck már rajta térdelt és kezét-labát a lasso-val gúzsba fűzte. Némán, riadtan hevert ott a még ifju ember és sötét szeme leplezetlen iszonyattal járt Puckon.

— Szállj le Pál és ülj melléje a puskával, meg kell keritenünk a lovat is: az nem járhat bitangba a rétségen.

Pál leugrott ménje hátáról és Puck fölpatant rá, kezébe véve a lasso-t, mely a nyergen volt megerősítve. Az indián lova még nem szaladt messzire, s mikor Puck a pályát lenggetve feléje robotott, ezen ismert és rettegett mozdulatra nyugodtan állva maradt, úgy, hogy Puck kantára száránál megragadhatta és hevenyében visszahozhatta a foglyához.

— Emeld föl a foglyot, Pál.

Ez úgy tett; Puck megragadta a lenyüggöttest és ellenállhatatlan erővel keresztbe fektette maga előtt a nyeregben.

— Ülj te lovára és aztán gyorsan vissza bányákhöz; nem jó, ha sokáig künn motoszkálunk a rétségen.

Mindketten visszavágtattak a cserjésbe, hol Puck bámuló társainak közepette foglyát lecsusztatta lováról.

— Hahó, kis uram, mondá Bill Stone, hatalmas dolgot vitt ön végbe: az tény.

— Ha saját szemeimmel nem láttam volna, sohasem hiszem, jegyezte meg Walker palástolatlan bámulattal.

Az öreg bölintott fejével és kezét nyújtotta a törpének: «Jól csináltad, Puck».

Ekkor örvendve csillantak föl ennek szemei.

— Most pedig lássuk, ki esett kezünk ügyébe. — Minden szem a fogolyra irányult, kinek pillantása a jelenlevők egyikéről a másikra tévedezett. Talán husz éves ifju lehetett, törzsrokonainak módja szerint öltözve. De övében ott fityegett a skalp-tartó, annak jelül, hogy már a hadi ösvényre lépett.

— Mit gondol ön, Walker, melyik törzshöz tartozik ez az indián?

— Nézetem szerint kaw lesz, Grizzly, válaszolt ez, miután figyelmesen megszemlélte a foglyot.

— Igaza van, nemde úgy áll, Puck?

— Igen, ez hadra készült kaw.

— Nos fiu, honnan jöttél ide? szólította meg a trapper a cheyennek nyelvjárásán.

Az indián nem felelt egy hangot sem, tekintete a rettezés kifejezésével tapadt Puckra.

— Oh a kaw harczos nem akar válaszolni — folytatá tovább az öreg. — Jó, Pál akaszd föl! — Am az indián, kire e szavak czéloztak s ki bizonyára megértette az egészet, egy jellel sem árulta el, hogy hatást tettek rája.

E pillanatban váratlanul ott termett Sir Reginald, de nem szokott közömbösségével, hanem látható izgalommal. Mögötte lépkedett lovásza, oly nyugodtan és hidegvérűen, mint bármikor. Midőn az angol a foglyot megpillantotta, szemei föl villantak.

— Oh, mister Grizzly, mily örvendetes esemény, hogy ez a vörösbőrű kezünkbe esett! Remélem, megengedi, hogy egy kis mérést hajtsak rajta végre. — E pillanatban szeme Puckra tévedt és elborzadva hökölt vissza: «Istenem, miféle szörnyeteg ez?»

Puck föl kaczagott, mikor az angol ijedelmét észrevette; a trapper azonban nyomatékosan válaszolt: «Ez fiam, sir, ez a vakmerő harczos, ki ép most ejtette foglyul ezt az indiánt».

— Szerencsekívánatomat, uram — és Sir Reginald ujólag az indiánt kereste föl tekintetével. — Tehát ez valódi, szilaj vörösbőrű?

Szilajnak elég szilaj a ficzó, uram; ha keze alá keríti önt, egy csavarintással úgy lehántja fejbőrét, mintha ott sem lett volna.

— Nem tudom önnek eléggé megköszönni ezt a foglyot, uram — fordult a baronet udvarias taglejtéssel Puckhoz. — Ugyebár, megengedik önök, gentlemenek, hogy néhány tudományos vizsgálatot eszközöljek rajta.

— Csak előre, uram, vizsgálja meg.

Az angol szemmel láthatólag csak úgy sóvárgott tudása gazdagítására. Mialatt egy körzöt, jegyzőkönyvet és centiméteres mértéket vett elő, csillogó szemmel szemlélte a vadat. Az indián most fölvetette rá sötét tekintetét. Kíváncsian néztek mindnyájan az angol ténykedését, kivéve Fredet, ki közömbösen bámult maga elé. Sir Reginald kihüvelykezte mértékét, a kawhoz lépett és homloka meg tarkója közé csavarta azt. Aztán kinyitotta tündöklő körzójét és méricskélgni kezdett vele. Az indián minden stoicizmusa mellett hevesen összerázott.

kódott erre, szemét a trapperre szegezte és megszólalt:

— *Hópehely* beszélni akar, távozzék a halványarcz.

— Hohó, nevetett a trapper, úgy látszik, *Hópehely* nem szeretné skalpját és koponyáját egy füst alatt elveszíteni. Hát jól van, feleljen kérdéseimre. — Ezzel az észlelés lázában égő angolhoz fordult: «szakítsa egy percze abba, uram, míg a ficzkóból ki nem préseltük, a mit tudni akarunk». — Az angol, úgy látszott, csak nagy-nehezen vált meg bibelődésétől, de az öreg előbb eléggé érvényesíthette előtte tekintélyét; szót fogadott tehát és visszalépett áldozatától. «Majd aztán kénye-kedve szerint mérícskélhet ön. Tehát, *Hópehely*, — fordult a fogolyhoz — ki vele, mely néphez tartozol?

— *Hópehely* kaw.

— Jól van. És mit akarsz te a skalp-tartóval a rétségen: talán kiásták a kawok a csatabaltát.

— A kawok hadat viselnek.

— Kik ellen?

— A yengeek* ellen.

— Nos és ti utra kerekedtetek, hogy az Oshontánál a kiowákkal és dakotákkal egyesüljétek.

Észrevehető bámulattal tekintett rá a fiatal harczos, adós maradt még a válaszzsal is. Jó, én tudom ezt. Megküldöttétek a cheyenneknek is a véres nyilat?

— A cheyennek kutyák.

— No persze, no persze. Nincs is szebb, mint a honfiai érzés. Egyébként mondd meg, mily számmal vannak a kaw harczosok.

— Az indián tétovázott a válaszzsal.

— Beszéljen a fogoly, még pedig igazat, különben az én tudós barátom — és ezzel *Sir Reginaldra* mutatott, ki körzövel és centiméteres mértékkel a kezében, majd elnyelte szemével az indián koponyáját — a kezében tartott varázs-eszközzel csikarja ki a gondolatokat fejéből.

— Háromszáz harczos nyargal a rétségen.

— Jó. Hol tartózkodnak?

— Délfelől nyomulnak előre.

— Láttad nyomát a cheyenneknek?

— Elillantak kelet felé.

* Fehérek.

— Hm, hm! Nos, a mi engem illet, miattam lehetséges, majd hallatnak magukról. Miképen vetődik a fiatal kaw egyedül a rétségre?

— *Hópehely* kémnek küldték előre, így találta meg a koesi nyomait és azt akarta kitudni, hova vezetnek.

— Ugy? Lássá, *Sir Reginald*, ha ön tovább is konokul megmarad utján, egyszerűen sarkába kapta volna a kiowákat meg a kawokat és nem is kétkedem azon, hogy eme fiatal rézbőrű valóságos élvezettel lödözle és skalpozta volna meg önöket mindnyájukat.

Mint hogy a beszélgetés angolul folyt, a baronet meggyőződhetett róla, hogy utja elébe csinos akadályok gördülhettek volna — A trapper viszont megtudta a fogolytól, mit meg akart tudni; legértékesebb volt számára ama hír, hogy a kawok délfelől nyomulnak előre, míg a cheyennek keleten állanak.

— A fiatal harczos igazat mondott, jól van. Mi nem vagyunk a kawoknak ellenségei, de de nem tudjuk, mily érzülettel viseltetnek ök irántunk és ezért *Hópehely* fogva kell tartanunk. Ha nyugodtan viseli magát, hajaszála sem görbül meg.

— Folytathatom-e méréseimet, *sir*? Ennek az embernek fölöttébb érdekes koponyája van.

— A tudós úr varázslatával meg fog róla győződni, vajon *Hópehely* igazat szolt-e, tőrje csak békén, nem történik baja, ha egyenes nyelvvel beszélt.

Sir Reginald nyomban hozzáfogott méréseihez; az indián össze-összeborzongása tanusította, mily babonás irtózáttal töltötte el működése. A trapper pedig így szolt:

— Most, *fiam*, *Puck*, feküdj le aludni, én meg *Sam Walker* őrt fogunk állani. Te *Pál*, vigyázz kicsinyég a fogolyra. *Puck* nyugvó helyeckét szemelt ki magának, mialatt a két rétségi vadász körutra indult a fák között és az angol szorgosan mérícskél a kaw testen s készített róla jegyzeteket. *Bill*, ki összekocczánása óta nem igen érzett nagy barátságot a baronet iránt, szintén ott ült és az antropológus fáradozásait gunyos szempillantásokkal és időről-időre csufondáros megjegyzésekkel kísérte, mit *Sir Reginald* nagy higgadtan észre sem látszott venni.

(Folytatása következik.)

A római nép művelődése és nevelése.

(Bernhardy után szabadon: *Gál Kálmán*).

A gyermek kezdetben ápolónők között élt, a kik később közönségebbek s erkölcsi fejlődésükre ártalmasabbak lettek. Anyja közvetlen környezetében érke a szigorú szemérem iránt, szilárdsága a tiszta, romlatban nyelvben fejlődött, tápláltatott, de igen részben a fedhetetlen rokonok közelében is. A köztársaság idejében ritkán léptek ezek helyébe házi tanítók. Az elemi ismereteket a ludus publicus-ban a litterator, mint a prima litteratura tanítója, tanította, úgy, hogy a tanítványoknak olvasniok, minta után írniok, néhány erkölcsi tartalmu elemi iskolai könyvet érteniök és könyv nélkül tanulniok, majd pedig gyorsan számolniok kellett. A számolást táblán vagy ujjakon végezték s ebben *Horatius* óta nevezetes haladás is történt. Egyéb tanulni vagy tudnivaló magán foglalkozás dolga volt. Ezen tanításért járó jutalom, melyet valószínűleg nem az állam viselt, általában silány volt.

Különös fontosságot szerzett magának az elemi tanító mellett a rabszolga (custos, comes, paedagogus), kit a rómaiak jobban megválogattak, mint a görögök. Erkölcsi öre volt a gyermeknek iskolába és onnan haza vezetősekör, a színházban és minden tetteire nézve fegyelmi hatalommal bírt (rex, rector). Az ifjak mellett volt háboruban és utazások alkalmával s innen származik tekintélye, szabadon bocsátása és tiszteletteljes elnevezése.

Mikor az ifju szabadabb, nyilvános életbe lépett és kíséretül valamely államférfihoz jutott (deductus), megkezdődött a második, a grammatikai-rhetorikai cursus. Ekkor először egy grammatikust v. litteratust adtak melléje, teljes philologiai ismerettel, a ki tehát gyakorlati oktatást is adhatott az ifjaknak. Mint rhetor részint szabadon választott tételeket adott fel (declamare, disputare), részint helyes és folyékony előadásra szoktatta őket. És mivel sok grammatikus tudományossága és hajlama utján is kiváló hivatással bírt e tekintetben, híres politikusok is tanultak náluk, kiket aztán ök a provinciákba és táborba is követtek (*Cicero*, *Pompejus*, *Augustus*).

Ennyire terjedt a köztársaság idejében a grammatikai és irodalmi ismeretekbe való bevezetés, a mihez még járultak a rhetorok olyanok számára, a kik nyilvános szónokok gyanánt akartak működni.

Ekkor kétféle rhetorikai gyakorlat volt. A latin rhetornak csak kis tere volt, rendesen jobb származásu is, mint a grammatikus, de keve-

sebb tudományossággal dicsekedett, mivel utóbbiak historiai, erkölcsi és szónoki tételek ügyes és sokoldalú vitatásával foglalkoztak és jövődő felhasználásuk czéljából görög technika szerint tárgyalták, tanítványaikkal fejtegették, bonczolták. A szónoklat ily nagy divatát felhasználták előkelők is és oktatást nyervén belőle, ügyeik tárgyalása alkalmával önmaguk védelmezték magukat. Virágzása azonban a monarchia idejére esik.

E mellett — néha görög rhetor vezetése mellett — a házias szónoklatot is gyakorolták. A leendő szónoknak, ha a görög dictio finomságát és sajátosságait egészen át akarta érezni és saját irányára is átvinni, azt ajánlották, hogy tanulja szorgalmasan a görög klasszikusokat, fordítsa műveiket és készítsen azokból kivonatokot. Ily commentatiókban tettek kísérleteket *Cicero*, *Brutus* és mások is. Ehhez járultak bizonyos tételekről való görög declamatiók, tapasztalatok- és életelvekről szóló görög studiumok bölcsezsékekkel való társalkodás közben.

A nevelésmód mindeme javítása, kiváló szónokok és színészek támogatása, a görögök alapos megértése utján a római publikum izlése bizonyos érettségre és fogékony-ágra jutott, a mi az irodalom fejlődésére kedvező volt.

Ezen élénk előhaladásra jótékony hatással volt a segédeszközök nagy tömege, melyek a rómaiak közszellemét felvillanyozták és a tehetségeket társaskörökbe, egyesületekbe terelték. A görög irodalom alaposabb ismerete, latin művek nagy elterjedése, nagyobb áldozatok a művészeti czélokra, könyvtárak gyűjtése, a rokonszellemű írók társas egyesületei leghatósabb intézmények voltak a korábbi előítéletek megsemmisítésére.

A görög tanulmányok találtak ugyan ebben az időben, de korlátoltabb számú tisztelőre. Kezdetben a historikusokat, philosophiai sektákat az ő philosophiai elveikkel tanulták. De valamint ez utóbbiak megelégedtek bizonyos vázlatos ismerettel és semmi fölöslegest nem tanultak, úgy a történetírók is, habár görög nyelven előadásokat tartottak (pl. *Albinus*, *Lucullus*), de a rómainak mégis idegenszerű szellemben és ügyességben még sem haladtak, sőt nem is akartak; mert illetlennek tartották, hogy a hatalmas római ilyen ügyességre tegyen szert.

A szónoklatra nézve tehát ebből igen csekély haszon háramlott, mert a legképzettebbek is görög nyelvismeretükből a nép itéletétől való

TAJ TÖRGSVÁR KÖRNYEKÉBŐL.

Telepy Károly olajfestménye.

SZÉCHENYI-UT. (VASKAPU).

Telepy Károly olajfestménye.

aggodalmok miatt semmit sem árultak el. Előnynek tartották már azt is, ha írataikba görög szók és azok nyomai nem köznapiasan vegyültek. Jellemző vonása ez a kétnyelvű rómainak, kinek tarka szóbősége némely irodalmi faj fűszere is volt (pl. Lucilius és Varró satiráiban).

Olyan tudósok, mint Cicero és Atticus, akik abban fáradoztak, hogy a görög művek szépségét nagyobb mértékben kitüntessék saját munkáikban, a régies gondolkozású rómaiak között kevesen voltak amde ez a kevés szorosán ragaszkodott az alexandriai művészi irodalmi iskolához, mely bámulokat kezdett hódítani az előkelő osztályból. Csak Augustus óta, mikor az előadás formája épen a kedveltebb alexandrinusoktól szabályoztatott, fejlődött szabadabban a görögösködés egész a szenvedélyig, és pedig minden állásu, kora és nembeli előtt. Csaknem tudományos képzettségű császárok adtak rá példát, melyet aztán férfiak és nők káros fitogtatásával követtek, úgy, hogy végül a görögösködés divatos szükséggé vált.

Ezóta a rómaiak gyakorlati irányban fordították figyelmüket görög tanulmányokra. Ifjú éveikben kiválasztották a görögök olyan tanulóhelyeit, a hol a bölcsészet, szónoklat és tudományosságuk élénk szemlélése, híres tanítókkal való tanulás és érintkezés útján volt megszerzhető. A múzsákkal való ilyen társalgási helyek voltak: *Athén, Rhodus, Apollonia, Mytilene*, a császárok alatt pedig: *Massilia, Alexandria, Mediolanum* stb.

De ámbár a görög irodalom képző erejét kevesen értették meg és használták fel saját munkáikban, mégis nagy tevékenységet fejtettek ki abban, hogy gondoskodtak tárgyuk hozzáférhetővé tételéről: műveiket pedig sokszorosították és ügyesen terjesztették s könyvtárakat alapítottak. Sokat irtak Cicero korában. Az írók vagy litteratusok gyárai a kapott kéziratokat gyorsan sokszorosították, habár hibásan is, de a legközelebbi periodusban a grammatikusok a műveket már átnézni és különböző példányok összehasonlításából kiigazítani is kezdték.

Ezen kritikusok most úgy a recenziókban, mint az iskolai használatra vett iratokban alkalmazták az interpunctiót; egyszersmind szélesebb alapon nyugvó rövidítési rendszert és jeleket (notae siglae) kezdték használni, mely jegyeket eleinte titokban tartottak, később

azonban az oktatáshoz szükséges eszköznek ismertek el. E rövidítési jegyek az uralkodó etymológiához alkalmazkodtak, és a mai gyorsírásnak alapját Notae Tironianae név alatt maradtak ránk és sokaságuk, önkényes használatuk az írásban romlást, helyesírási eltéréseket okozott.

Akkor voltak ezek tapasztalható kiváltképen, mikor Kr. u. az 1. sz. közepén a gyorsírás már a leggyorsabb beszéd jelölésére is képes volt.

A hengeralku tekeresektől, melyeket kisebb, de fontos iratoknak szenteltek, nemsokára a négyszögű pergament-kéziratokra tértek át, melyek alkalmasabbak voltak írásra és a melyekre vastagon színezett betűkkel irtak. Az íródeákoktól a könyvtárosokhoz kerültek, (bibliopola, librarius), a kik a könyveket gyakran díszesen bekötötték és szembetűnő polczokon eladásra szánták vagy kölcsönadták, sőt katonák útján elküldötték a rómaiak a provinciákba is, a császárok alatt főképp, hogy az új műveket ott is megismerjék és a hazafias gondolkodás ápolása czéljából, hogy t. i. bizonyítsák ezzel is, mily messzire terjed a latin nyelv használata.

Könyvgyűjteménye először ilyen viszonyok között Lucullusnak volt. Cicero idejében akadt több is. Az első nyilvános könyvtárt Asinius Pollio alapította. Jelentékenyebbek és pompásabbak (régii írók drága ércz mellszobraival is díszítve) voltak Augustusnak görög és latin írók műveiből álló könyvtárai. Mindenek felett állt a bibliotheca Palatina, melyet később több császár még Traján is gyarapított és számra nézve talán az alexandriai írók irodalmi kincs-tárárt is felülmulta. Ezeknek felvigyázói és tudós grammatikusai, mint rendezők és kritikusok, mindezen nyilvános gyűjtemények használatát könnyebbé és hozzáférhetőbbé tették, a mi egyik feladatuk is volt.

Azonban a könyv'árügy csakhamar kórossá betegessé fajult. Csekély képzettségű, de gazdag rómaiak abban fogadtak egymással, hogy minél drágább és fényesebb könyveket gyűjtse-nek halomra egy Rómában, mint vidéken. Feltudósok és merész képzelgők könnyen találtak anyagot sekélyes munkára és kompiliációkra és a felületes mindentudás amaz intézményektől is táplálva a római irodalom ezüst korszakába is áthatott.

(Folytatása következik).

Tájkép.

Waldtől.

ERCSI.

Fölöttem az égen fénylő csillagok,

Körülöttem lágyan ringató habok;

Éminnen egynéhány malom kefépel,

Túlhan meg a visszhang visszafelesel.

Á Duna jobbpartja fölkapaszkodik,

Olyan, mint egy órjás, ha nyujtózódik.

Ott a feje táján, hús sír enyhiben,

Kazánk büszkesége, Éötvös ott pihen.

Áz ár lejobb sodor, elábrándozok,

Észembe ötlenek az édesbús napok;

Túl a vizen árva vadgalamb zokog. . .

Néma az éj, csak szívem dobog . . .

Sz. F.

Amerikából.

En mihent kimentünk a nagy tengerre, mindjárt rosszul lettem és két napig nyomtam az ágyat és velem egygyütt mindnyájan, azért is jóllehet vasárnap volt, szent misét nem mondhattunk.

Negyedik jun. jó széllel mentek minden hajók; de azon hajók, melyek Januárius folyó vize felé mentek Braziliába, lassan lassan eltávoztak tőlünk, mink pedig bágyadsággal kinlódttunk, de már estve ehettünk valami levecskét; a hajók egymás köszöntésére sétálgattak imide amoda, azért is elég ágyuzást hallottunk majd egész nap, mivel azzal szokták magokat köszönteni a hajók.

Ötödik jun. már mi is felkészülöttünk és az ágyat elhagytuk, azért is egy berbécsét levágtunk s egynéhány tyukot, hogy a két napi éhséget orvosoljuk. Hála legyen az Istennek, az egész uton volt mit ennünk s ebben nem is volt fogyatkozásunk, de a víz végre igen rossz volt, melyet is citromlével orvosoltunk. Vittünk magunkkal az utra ezer citromot és ezer narancsot, de az utolsó négy napon az is elfogyott. Jó szelünk volt egész nap, de ezzel a kívánságunk szerint nem élhattünk, mivel egyik hajónk igen megterhelt lévén, alig mehetett és a fegyveres hajók el nem akarták hagyni; mert közel jártunk Afrikához és félelmes ez a tenger a pogány török hajóit. — Este felé már mindnyájan egészségesek lévén, öt óra után, mi mindnyájan és a hajósok is a kapitánnyal együtt a Boldogságos Szűz tiszteletére szerencsés utazásunk végett, hogy szerelmes Fiánál esedezzek mi értünk, fent szóval elmondottuk az olvasót és a Lauretomi Litaniákat énekszóval, mely után keresztény oktatás tartatott és ez így volt minden nap az utolsó napig.

Hatodik jun. Szent Norbert napján én a sz. misét Jabróczki Norbert sógor uramért elmondottam és az asztalnál egészségére ittunk. Ez nap hozzánk jött két hajó, ugymint kapitány Cardoso hajója és más Neptunus nevű hajó, melyen mi Genuából Lisbonaba mentünk, mind a kettő királyi tiszteket vitt és mint szolgálion egészségünk, s hogy mennyen utazásunk, tudakozták. Estve felé minden hajóknak meg kellett állani, a kapitány-hajó parancsolatjára, melyet ágyulóvéssel intimálta és majd két hélig várakozni a késedelmes hajó miatt, mely várakozás majd 22. juniusig tartott.

Hetedik jun. kilencz óra felé mi is becsületünknek eleget akarván tenni, először is a kapitány-hajó köszöntésére mentünk és a

kapitányt s annak utánna egynéhány jó ismerőinket köszöntöttük, annak utánna a tegnapi köszöntőinknek is eleget tettünk.

Nyolcz jun. 11 óra tájban a kapitány-hajó három ágyut lövetett ki és a fehér zászlót kivette; ezután pedig a más két fegyveres hajók ugyanezt cselekedték, felkiáltottak ezért mindnyájan: Terra, Terra! hogy közel legyen valami föld, azért a kapitány felküldött egy hajóst a középső vitorlafának tetejére, hogy vizsgálná meg, micsoda föld lenne, ki is felismervén, mindjárt látta és mondotta, hogy Porto Santo nevű sziget legyen, estve felé mindnyájan jól láttuk.

Kilenczedik jun. Az előbbeni napok szerint mentek a dolgok.

Tizedik jun. Pünkösöd napján az egész napot az ájtatosságban töltöttük; ezen nap születése napja lévén egyszersmind felséges királyunknak, a fegyveres hajók mindenféle zászlókkal felékesítették magokat; s a többi hajók pedig a nagyobbik zászlókat mind kitették s tizenkét óra tájban mind a három királyi hajó 24 ágyut lövetett ki, a kalmárhajók pedig hatot-hatot. Négy óra tájban ismét három ágyulóvést adott a kapitány-hajó s annak utánna a többi is és Madeira szigetét láttuk.

Tizenegyedik jun. Kilencz óra felé elhagytott a szél bennünket, azért félelemben voltunk, hogy a hajók egymáshoz ne ütközzenek; de ez csak egy óráig tartott és jó szél támadott. Ennek utánna huszonkettedik napjáig juniusnak mind egyformán volt a dolgunk, semmi újságos különbség nem lévén.

Huszonkettedik jun. Elunván már a mindennapi várakozást, melyet kellett tennünk egy késedelmes hajó végeért, két hajó szabadságot kért a kapitány-hajótól, hogy kívánságok szerint mehessenek. Észrevéven azért délkor a kapitány, hogy a Canariai szigeteknek magasságát elértük és így a barbarusok félelmétől mentek legyünk, egy ágyulóvéssel magához hívatta a kis hajót és kérések szerint szabadságot adott, hogy elmehessenek, ezek egynéhány ágyulóvéssel elbucusztak, melyet látván a mi kapitányunk, mindjárt szélnek eresztette a vitorlákat és három óra mulva elértük a két hajót, ennek utánna a királyi hajók mindenik 12 ágyulóvéssel és más két kalmárhajó elhagytak bennünket, de a mi három hajónk mind végig egygyütt maradtak, melyek ugyan ha jobban mehettek volna, mint mi, minden bizonnyal elhagytak volna bennünket, de mi egynéhányszor várakoztunk miattuk.

Huszonharmadik jun. Igen jó széllel jól elől

mentünk, ugy huszonnegyedik, ötödik, hatodik, hetedik jun.

24. Sz. János napján én a sz. misét János Bátyám Uramért mondottam és az asztalnál egészségéért ittunk.

Huszonnyolcz. jun. Szerencsétlenek voltunk, mert idején reggel egy nagy hal érkezvén a hajónkhoz, a tengerbe eresztett 12 font husunkat ellopta és mindenek láttára a hajó hossza mellett sétálván mutogatta; a hajósok ugyan mingyárt utánna vetették a lántsát, de hasztalan, mert a bőre olyan, mint a vas, egyet

megfogtunk volna, ha a jó vashorgot ketté nem törte volna. Ezt a halat Tuberaonnak nevezik.

Kimondhatatlan nagyon sok hal vagy on ezen tengerben, mindéig láttuk őket és a hajósok sokat fogtak, kiváltképen pedig egy szakálos halat, melyet is azért zsidónak hívják. Vanak itten más halacsák, mint egy kis fehér hal, melyek, mikor a nagy halaktól kergettetnek, repülnek, egynéhány a hajónkba is berepült, szárnya olyan, mint a sáskáé.

(Folytatása következik.)

Középkori magyar elbeszélések.

A magyar középkor klastromi írói majdnem kivétel nélkül azt a vallásos elmélkedő prózát használják, mely csaknem folyton az értelemlőz szől, e mellett süket és darabos, kifejezéseiben száraz és szintelen s a képzelmet csupán melleleg foglalkoztatja. Az író nem é t hozzá, hogy tanítása a szellemi világnak folyton mintegy üde és virágos mezőin vezetné az olvasót vagy hallgatót; eljárása rendszerint kezdetleges mód, mely kopár pusztán vonszol bennünket és csak itt-ott mutat egy-egy virágot. A fárasztó és hosszú okoskodás meg-megszakad, hogy a lélek csodás legendánál vagy példabeszédnél pihenhessen, ujjabb utra készüljön, és mindenkor: hogy érdekibb alakban szemlélhesse a tanulságot. Tulajdonképp mind ez a történet a kevésbbé műveltek, a «pusillus»-ok számára készül. A tanító, az igehirdető az evangéliumot követi, hol a példabeszédek, a «hasonlatok» remekei folynak az isteni tanító ajakáról, ki «sokat szól vala példabeszédekben» (Máté, XIII, 3.), nemcsak, hogy Izaiás jóvendölése teljesüljön (Máté, XIII, 10—14.); hanem bizonyára könnyebb megértetés okából is.

Temesvári Pelbárt egyenesen kimondja, hogy a történeteket a «szundikálók fölserkentésére» írja könyveibe és mivel a köznép jobban ért a példákól és inkább is látja hasznukat. Herolt János, középkori egyházi író szerint hasznos és jóeredményű dolog, ha a prédikátorok, kik felebarátjaik üdvösségén széles e földön művelkednek, bővelkednek a példabeszédekben. Mivel-hogy az emberi elme a példát nagykönnyen megragadja, s ez jobban meg is marad az emlékezetben és a sokaság is erősen kap rajta.

«Olvassuk, hogy szent Domokos atyánk, a prédikátorok szerzetének fundátora, szintén

szorgoskodott ebben. Egy valaki ugyanis azt írja róla, hogy a merre csak megfordult, épületes beszédektől áradott, példákkal bővelkedett, melyekkel is aztán az ő hallgatóinak szívét Krisztus szeretésére és e világ megutalására serkenti vala.»

Azért is, folytatja Herolt, az ő szívének az a szándéka, hogy Isten kegyelmével egy kötetben, mely is «Discipulus példakönyvé»-nek czimeztetnék, a különféle könyvekből nagy sok példákat szedeget össze.

Maguk a példák sokszor olyan csodálatos történetek, mint a legendák; sokszor nem is egyebek, mint egy-egy szent élettörténetének epizódikus töredékei. De a legenda főhőse mindig szent, a példa főhőse nem mindig az: rendszerint gyarló ember, ördögöktől sanyargatott szerzetes, ki aztán csodálatosan megmenekül bajától, torkos apácza, ki bűnéért megbűnhődik, beszélgető remete, zsörtölődő leány, együgyű apácza, megtérő lator, bűnbánó nő, elvetemült gonosz, ki az ördögnek adja magát, régi hős és bölcs, sokszor maga az ördög. Többször a példabeszéd nem egyéb tanulságos profán történetnél, a melynek gyökerei esetleg messziről futnak ki: a mesés India költészetének talajából.

A korszak szívesen foglalkozik a példázgató történetekkel. Franciaországban a XII századtól a példával rokon, egész elbeszélő faj virágzik: a «Contes-devot» nevű jámbor elbeszélések, a melyek, mint Beöthy Zolt is tanítja, a minstrelek és trouveurök erkölcstelen meséit akarták ellensúlyozni.

Magyarországon azonban mások a viszonyok. A kóbor dalosok szerepe, mint lászik, nem volt akkora, mint a francia mesélőké. A mi példát a magyar középkor föntartott, azt kiválóan férfi szerzetesek és zárdaszüzek ré-

szére irták le, sokszor istenes tanításokba s legendákba szőtték, csupán tanításul és buzdításul s korántsem valamely más iránynak kiszorítására.

A codexek lapjai tele vannak e rövid darabokkal, melyekben a sokszor nagyon is köznap dolgok mellett többször a naivság varázsa érzik. A vallásos és szigorú erkölcsi nézetek tözsomszédságában a költészet üde levegője s fénye árad s néha meglepő módon nyilatkozik az író világnézlete. A Lobkowitz-codex elbeszéli az egyszeri ember történetét, ki unicornis elöl menekülve nagy mély verembe bukott. Estében egy bokorba kapaszkodott kezével és lábával egy izamó köre álla. A bokor gyökerén egy fehér és egy fekete egér rágódott, a verem fenekén rettenetes sárkány volt, mely szájából lángos tüzet eresztett. A kő alól négy kigyó tolt ki fejét. Végre a bokor ágáról egy kevés méz csorgott alá. Az ember elfeledte a veszedelmet, a melyben forgott és a mézen kezdett nyalzkodni. Azonközben a két egér elrágta a bokor gyökerét, a kigyók megmárták az ember lábát és ez a sárkány torkába esett. «Lélek szerént: az unicornis vad a halál, ki mindenha üz embert és kívánja öt megmarnia; a verem ez világ, kirakva minden gonoszsággal; a bokor embernek élete, kit a két egér, a fehér és fekete megemészti, az az rájja: a nap és az éj; a négy kigyó fiu avagy négy éltető állat, tudnia mint: egyik föld, más víz, harmad tűz, negyed ég, kiből embernek teste szereztetett. A sárkány kegyig pokolnak szája, ki mindent kíván megmarni».

Más helyütt a világot hölgy képében rajzolják, ki arczban bájos, de hátulról tekintve szörnyű undok vala.

Némely jámbor látomása szerint az ördög egy megholt vitéz lelkét Krisztas aranyos itélőszéke elé vitte s így szólt: «Imhol a préda; a te angyalod és én követjük vala e lelket, ő eredetitől fogva mind ő életének végeiglen. De a te angyalod vala neki őrzetere, én kegyég ártására. És mindketten vadászszuk vala öt, miképen két agár egy nyulat».

Az elvetemült haldokló előtt megjelenik szomorú őrzőangyala. Sirva panaszkodik, hogy hiába volt minden intése: «En nem dicsekedem teveled az angyaltársaim között».

Egy alkalommal két doktorra ráesteledett. A távolban klastrom látszott és a két doktor odasietett. A klastrom fejedelme szívesen látta őket. Adott nekik ételt, italt és nyugalmat. Mikor eljött az éjjel, a szerzetesek fölkeltek zsolozsmára. Az egyik doktornak szintén szokása volt, hogy «éj felének idején nagy

ájtatossággal az ő zsolozsmáját megmondja vala»; fölkelte tehát és ő is az egyházba ment. Mikor belépett, a szerzetesek már a kar két oldalán voltak és nagy siralmas szóval mind csak ezt énekelték: «Ó Uristen miért hagyál el engemet». A szövétnak pedig épen hogy égett előttük.

Nagyon megrettent mindezen a doktor. Fogta magát, társához sietett és felköltötte. Erre mindketten bementek az egyházba és az egyik így szólt a klastrom fejedelméhez: Kérünk téged, szerető atyánk, hívasd be a szerzeteseket mind, mert ime egyikünk prédikációt teszen nekik. — A fejedelem örömet megtette a kedvöket és az egyik doktor elkezdett prédikálni ezen igékről: «Szolgáljatok az Urnak nagy vigaságban». Mialatt prédikált, a szerzetesek egyenként, kiki mind nagy sirással kimentek az egyház ajtaján, hogy utoljára csupán a fejedelem maradt az egyházban. Ekkor így szólt a fejedelem: «Uraim, ne gondoljatok, hogy itt most klastrom vagyton, avagy mi eleven emberek volnánk. Az Ursten nagy csodát tett előttetek. Mert régente klastrom volt itt és mindezek a szerzetesek, kiket itt láttatok, itt laktak, és én voltam a fejedelmök. Mi a zsolozsmánkat tunyan végeztük. Az Isten pedig nem vetett e miatt pokolra bennünket, hanem itt kinlódunk mindaddig, míg meg nem tisztulunk. Ennek bizonyosságára, ime, kikisérelek benneteket a kapun és legottan nem látjátok többé a klastromot, csak nagy lángos füstöt». S valóban minden úgy is történt. A doktorok, alig, hogy kimentek a kolostor kapuján, csupán nagy lángos füstöt láttak a kolostor helyén és a füstből szózat hallatszott: Jaj minékünk, hogy nem szolgálunk gyorsan és vigan a mi teremő Istenünknek.

Jozafát és Bárlám legendájában többek közt el van mondva az egyszeri király története, ki négy ládát csináltatott. Kettőt kívül arannyal vonatott be, kettőt szürrel. Az aranyos ládában «holt emböröknek dohosságos tetemök» volt, a szürösöket drágagyönggyel töltötték meg. Akkor a király előhivatta a «jobbágyurakat» s megkérdezte tőlük, hogy melyik ládát gondolják értékesebbeknek? Azok azt felelték, hogy az aranyosokat, mire kinyitották a ládákat. A «Velencei kalmár»-ban is előforduló példának tanulsága a legendában az, hogy a szegények sokszor tiszteletreméltóbbak, mint a gazdagok, s nem kell a külső után indulni.

A világi javak mulandóságát szépen példázza az egyszeri király története. Ennek a királynak három országa volt és még többre vágyott. De mikor halálra vált, három sing vásznat

kötöttet kópjájára és körülhordoztatta ily kiáltással: «En három országnak valék fejedelme, kikkel meg nem elégedém. Mostan pediglen megelégedtem 3 sing földdel és 3 sing vászonnal, mivel befödözsem testemet».

Egy másik királynak valamikor szép kertje volt, s a kertnek volt két öre: egy béna és egy vak. Egyszer eszökbe jutott, hogy jó volna a kert gyümölcsét meglopni. Tanácsot tartottak, mitevők legyenek, és a sánta így szólt a vakhoz: «Végy fel engem a hátadra, én majd eligazgatlak, mely fa alá menj. Akkor leszaggatom a gyümölcsöt és megosztom veled.» Ugy is lett, a mint elhatározták. Azonban történt, hogy eljött a király, meglátta a kárt és vallatóra fogta a két örzöt. Ezek pedig mentegetőztek, a vak hogy nem lát, a béna, hogy ő nem is járhat. Azonban a király nem hitt nekik és halálra ítélte őket — Épen így van a dolog a lélekkel is. Ez is gonoszságra vezet a testet és mindketten kárhozatra jutnak.

Volt egy szép királyleány is, kinek a bálványistenek azt jövendölték, hogy mihelyt férjhez megy, legott meg fog halni. Ennek a királyleánynak az a tulajdonsága volt, hogy igen jól tudott futni. Azért is azt hirdette ki, hogy ahhoz megy feleségül, a ki ötlet versenyfutásban legyőzi. Sok fiatal ember versenyzett már vele, azonban a királyleány egytől-egyig legyőzte őket. Ekkor egy Ipomenes nevű vitéz Vénushoz ment segítségért. Vénus három aranyalmát adott neki és megtanította, miként tegyen. Ipomenes aztán a tanács szerint versenyt indult futni a leánnyal. Alig mentek egy darabot, Ipomenes máris elmaradt. Ekkor fogta az egyik almát és a leány mellé dobta. Ez félrement az almát fölvenni s ezalatt Ipomenes elkerülte. A vitéz így tett másodszer is, harmadszor is és végre megnyerte a leányt. — Lélek szerint a királyleány: a lélek, ki igen gyors a jóban, miglen tiszta; Ipomenes: az ördög, ki három aranyalmával: kevelység, fősvénység és paráznság által csalja meg és viszi a lelket kárhozatra.

(Folytatása következik.)

P á l y á z a t.

A «Tanulók Lapja» szerkesztősége ezennel pályázatot ír a következő tételekre:

1. Elbeszélés az iskolai életből. Jutalma 10 korona.
2. Szabadon választott tárgy s faju költemény. Jutalma 6 korona.
3. Egy nagyobb költői mű fejtegetése. Jutalma 10 korona.

4. Eötvös József báró írói pályájának méltatása. Jutalma 10 korona.

A dolgozatokat a papírnak csupán egyik oldalára szabad írni s jeligés levéllel vagy névalírással ellátva f. é. szeptember 20-ig kell beküldeni.

A jutalmat egyedül arra érdemes munkák szerzőinek adjuk ki s fentartjuk a jogot, hogy a meg nem jutalmazott, de közlésre méltó műveket szintén közölhessük.

A beküldött kéziratokat vissza nem adjuk, azonban a reájuk vonatkozó kritikát az eredmény kihirdetése után számítható két héten belül a szerzőknek szívesen megmutatjuk.

VEGYESEK.

Ezer magyar feladat. Lapunk szerkesztőjének, Dr. Rupp Kornélnak munkája díszes kiállításban elhagyta a sajtót. Ajánljuk lapunk összes előfizetőinek és hiveinek figyelmébe. A ki 8 előfizetőt gyűjt a 340 lapos szép kiállítású, érdekes és hasznos könyvre, *egy ingyenpéldányban* részesül, aki 4 előfizetőt gyűjt, feleáron, aki 2 előfizetőt gyűjt 1 frt 50 krért kapja a könyvet, melynek bolti ára 2 frt. A megrendelések szerkesztőségünkbe is intézhetők, a megrendelési pénzek azonban Hantos Antal könyvkereskedő czimére — Budapest, IV., Calvintér 5. sz. küldendők. Gyűjtőivekkel szívesen szolgál szerkesztőségünk azoknak, a kik a könyvre megrendelőket óhajtanak gyűjteni s így tiszteletpéldányhoz jutni.

A világ második városa Jövő év januáris hó 1-től kezdve New-York lesz a világ második legnépesebb városa. New-York kormányzója ugyanis már aláírta az állam által elfogadott határozatot, mely az összes külvárosok bekebelezését elrendeli. Brooklyn, Richmond, Flustung, Jamaika, Long-Island, City, Newton, East és West-Chester azok a városok, melyek maguk is száz-kétszáz ezer lakossal bírtak és melyek most New-Yorkhoz csatolva annak lakosságát 3,200,000-re fogják emelni és területét 930 négyszögkilométerre egészítik ki. Hogy ily óriási népességi és területi arányok mellett mily fontos és nagy horderejű hivatala van a new-yorki polgármesternek, az gondolható. Ősszel lesz a polgármester-választás, mely előreláthatólag heves küzdelmek között fog lefolyni.

FEJTÖRŐ.

— Rovatvezető: Császár József. —

1. Számítási kérdés.

100 frt kamatosítottak 4% mellett s a kamat fél évenként csatoltatik a tőkéhez; hány év múlva lesz a betett összegből 400 frt?

2. Földrajzi kérdés.

Melyik tengeri fürdőhely az, a mely a Quarnerói öböl partján Fiume közelében fekszik? a hideg szelektől az Alpekek és a Kraszt védik. Télen üdülő betegek nagyban látogatják.

3. Történelmi kérdés.

Hogy hívták azon római császárt, a ki Kr. u. 37–41-ig uralkodott? Kezdetben eszesen uralkodott, de később elmezavarba esvén, kicsapongó és kegyetlen zsarnokká lett; 41-ben összeesküvők megölték.

4. Természetrizai kérdés.

Melyik majom az a keskenyorrúak családjából, melynek magassága kb. félméter; farka két láb hosszú? T-sté barna, mellén, karján és feje bubján fehéres; homlokát fekete szalag köríti; orra busszinű. Nagyon ügyes, állatkertekben nagyon gyakori.

5. Mértani kérdés.

Szerkesztessék derékszögű háromszög, ha az átfogóhoz tartozó magasság = m. és a két befolyó aránya x: y. (x és y egész számok).

6. Képrejtvény.

A 31-ik számban közölt fejtörő kérdések megfejtése: Számítási kérdés. $6x + 5 = 3 \cdot 5(x + 5)$; $x = 5$; tehát a fiu 5, az anya 30 éves.

Földrajzi kérdés. Var folyó; Nizza közelében ömlik a Földközi tengerbe.

Történelmi kérdés. Vauban Sebestyén le Prestre de Francia tábornagy.

Természetrizai kérdés. A burgonya bogár vagy kolorado (doryphora decemlineata).

Képrejtvény. Csokonai Vitéz Mihály.

A megfejők nevei:

Kvenár Károly, Wolner Ernő, Havas Nándor, Szatmári Zoltán, Hodács Ágoston, Strausz Andor, Bagyary Béla, Hirschler Károly, Fekete Károly, Berkes László, Fischer I. Baum József, Zugel Sándor, Bergsmann Imre, Biermann Miksa, Fleischmann Dezső, Nagy Béla, Sélley Kázmér, Farkas Aladár, Lederer Gyula, Bornemissza István, Weisz Jenő, Függe Dénes, Kucsera Jenő, Bálint Béla, Laufer Ede, Török Márton, Marjai Ákos, Remer Antal, Czindura Miklós, Stern Pál, Waizenkorn Jakab, Székely Győző, Haerter Ádám, Sáfár Elemér, Steiner Albert, Ádám Gyula, Kejzlár Gyula, Sauer Berthold, Bisicz György, Rosenfeld Richard, Földesi József, Tóth Imre, Lingauer Ferencz, Mandel György, Gyurits Kálmán, Weidinger Béla, Stefanovics Gyula, Márton S. Bienenstock Lázár, Kiss Elemér, Adler Béla, Weisz Ferencz, Pollacsek József, Földi Kálmán, Kiss Ernő, Simon Ernő, Goldner Samu, Csücsker Ernő, Schulz Ármán, Róth Ottó, Slákovits Gergely, Kohn Vilmos, Brichta Manó, Konecsny Béla.

A kitűzött könyvjutalmat Biermann Miksa nyerte el Budapesten.

Szerkesztői telefon.

T. S. A. tanár urnak. Köszönettel beiktattuk. — K. K. Somorja. Igen, ha jók. Küldje be. — L. S. Székesfehérvár. A rébusz nagyon egyszerű számítási feladvány. Jobbat, érdekesebbet! — «Kis és nagy ház». Erőltetett dolog. Ne gondolja, hogy mivel a mesében sok szabad, tehát minden szabad. A rókáról mondhatom, hogy ravasz, tehát tulajdoníthatok neki gondolkodást (e nélkül a ravaszág „non sensus”); mert hát olyan a pofája, a viselkedése, mint a ravasz emberé. De a palotáról mi alapon képzelhető el, hogy mérgében holmi erkélyekkel dobálódik, a mint ön írja. Végre minő tanulság ez:

«Gög és daczosság, nagy és kis termet
Gyakorta ásnak egymásnak vermet!»

Épen, mintha csak ezt hallanók:

«Búsan ballag baka bácsi,
Jó kis lányok Maresa, Málesi.»

— L. Feri. Örülünk, hogy tetszett. De a „bácsi” nem akarja ám, hogy az igazi nevét eláruljuk. Így hát csak annyit sughatunk meg, hogy öreg ember már. — D. József. Versecz. Hej, kedves József barátunk, sok sok tünának kell még abból a pennából folynia, míg sajtó alá való verseket fog csinálni. De azért csak előre. Multa vultit fecitque puer, malthum sudavit et alsit, a mint Horatius mondja. — Studiosus. Ez még nem üti meg a mértéket; de határozottan tehetségre vall. Szívesen buzdítjuk s reméljük, hogy nemsokára közölhetünk öntől valamit.

«Kosmos» műintézet nyomása. Budapest, VI. Aradi-utca 8.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt
A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVÁ.

Előfizetési árak:		SZERKESZTI:	SZERKESZTŐSÉG:
Egész évre	4 frt.	Dr. RUPP KORNÉL	Budapest, IX., Soroksári-utca 31.
Fél évre	2 frt.	főgymnasiumi tanár.	KIADÓHIVATAL:
Negyed évre	1 frt.		Budapest, VI. Teréz-körut 23. sz.
Megjelenik minden vasárnap.		Kiadja a „Kosmos” műintézet, kő- és könyvnyomda és hírlapkiadó részv.-társ.	KÉZIRATOKAT nem adunk vissza.

Az utolsó.

„Most írom utolsó művemet”. Jókai Mór tollából erednek ezek a szavak és az ősz költő-királynak abban a cikkelyében jelentek meg, a melyet a segesvári szoborleplezés alkalmából a «Nemzet»-ben Petőfi emlékének szentelt.

Jókai Mór leteszi a tollat. Most hattyudalán dolgozik, aztán elhallgat a nemzet öreg mesemondója. Az irodalomtörténetírók már egy teljes irodalmi munkásságról szólhatnak, a mikor Jókait méltatják. «Most írom utolsó művemet», mondja a fehérhaju mester és bizonyára, mikor ezeket a szavakat leírta, az a méla bánat, a mely állandóan ott borong jó-ságos szemében, az ő nagy, mélyseges lelkében is beköszöntött a maga sápadtan reszkető esti csillagával . . .

Csak halkan, csendesen. Ne háborgassátok az öreg csalóányt, a mikor utolsó dalához készül. Oh nagyon szép lesz ez a dal. Egy hosszú, rózsafelhős írói pálya utolsó sóhaja, utolsó mosolya, utolsó könyve lesz az. Jókai Mór, az ember, hisz-zük és reméljük, soká itt jár még majd közöttünk, de Jókai Mór, a költő, már bucsuzik tőlünk.

Ott fogja az utolsó sorokat megírni, abban a csöndes, kedves, Bajza-utcai házában. Az utolsó sorokat . . . Megértitek, hogy mit tesz ez? Megértitek, milyen végtelen, gyönyörűszin-pompás világot veszünk mi ezzel az egyetlen-egy szomorú igével: «Most írom utolsó művemet». Csak a Tizian képein láttam olyan bájos, mennyországból való ragyogást, mint Jókai regényeiben. Az ő világában nemcsak a nap ragyog. A vízi nymphák hajában szivárványszínű kagylók függnek, a tenger ezüstös tükre foszforos villogással fogad és a zöld habok alatt a vízi király kristályfalu mesevilágát

sejtjük. Csupa rózsza, édes mézzel telt virág, bájos, szőke, selymes haju angyal, csodálatos, biborveres színek átárnyalva az elhaló rózsaszínbe . . .

Máskor pedig csupa bánat, csupa szomorúság. Az előbb mosolygó tájra ködfátyol borul, a titokzatos, esti csöndben hirtelen valami nagy, keserű bűgást hallani, olyan keserűt, mint mikor szívünk hasad meg, aztán elnémulnak a hangok, csak a tenger morajlik álomba ringatón és a szél susogva sodorja tova a hervadt szirmokat . . .

Csak emlékeztetek az ő édes, kaczagó, jó kedvére, a mikor egy-egy szögletes, régi fiskálist, egy-egy konzervatív öreg táblabírást, vagy valami gonosz ellenségnek csúfos felsülését rajzolja nevető lelkének mosolygó színeivel.

Aztán gondolatok arra, a mikor Szentirmay Rudolf feltárja Kárpáthy Zoltán előtt a mult idők történetét, a mikor Áldorfy Ince koporsóját viszik ki Szeréna mellé, az oceán hullámsírijába, a mikor Jenőy Kálmán a derék Tseresnyés uram házában «ágyban, párnák közt» szenved ki . . .

A merre csak jártam széles Magyarországon, az a sokféle táj mind olyan ismerős volt már nekem — a Jókai regényeiből. Lent, a Kárpátok zord világában a «Szegény gazdagok»-ra, az Alduna lakatlan szigetei közt a bájos Noémire, a délibábos pusztákon, a Tisza partján az «Új földesúr»-ra, a Frangepani-varban, az Adria mellett, a Balaton mentén, a Dunántúl, mindenütt az ő regényeire kellett emlékezniem.

A mikor mi már rég meghaltunk, a mikor porladó szívünkől virágok fakadnak, a mikor sirjaink is besüppednek és a mulandóság búsan suhogó szárnyai megérintik roskadozó emlé-